

Q. F. F. Q. S.

DISSERTATIO GRADUALIS

Sistens,

Meditationes nonnullas Philosophicas,

De

**LIBERTATE
MENTIS
HUMANÆ,**

QUAS.

Suff. Ampl. Fac. Phil. in Reg. Acad. Aboëns.

PRÆSIDE

Maxime Reverendo atque Amplissimo VIRO,

**Dn. MAG. CAROLO
MESTERTON,**

Log. & Metaph. PROFESS. Reg. & Ord.

Publico examini modeſte ſubmittit

CAROLUS JERFVELIN,

BORGOA-NTLANDUS.

Ad diem 27. Maji, MDCLLI.

Loco horisque solitis.

ABOÆ, Imprin. Direct. Reg. Acad. Aboënt. Officin.

JACOB MERCKELL.

17

U. P. Petee

203
LIBRERIA
HUMANISTICA
PRAESIDIE

010100
MISTERIUM

CAROLUS HERKAVIANUS

AGRIUS LIBRERIA
A.D. 1618. MDCXVII.



Q. D. B. U.

S. I.

Neminem fugit, facultates mentis non posse realiter distingyi, interim cum in mente actus occurrant re ipsa distinctissimi, fieri non potest, quin pro horum numero distinctas in mente facultates concipiamus. Jam vero cogitationes nostras in prima quasi elementa sua resolventes, deprehendimus duos primarios cogitandi actus, *passivos* nimirum & *activos*. Quod si actiones mentis nostræ, ita & passiones omnes ejusdem essent generis, nihil quidem obstaret, quominus has intellectui, illas vero voluntati totas tribueremus. Passiva vero, cum illa facultas, in duos se velut ramos diffundit, *perceptiones* nimirum & *inclinationes*, certe si ad intellectum omnes mentis perceptiones referamus liberas actiones voluntati reservantes necesse est, ut, quæ intermedia relinquatur inclinatio, locum commode in neutra facultate inveniat. Si igitur tam in ideis, quam in sermone nostro noxiā velimus evitare confusionem, hæc tria accurate, *perceptionem*, *inclinationem* & *determinationem* distinguamus, quæ tria nostris inestib[us] non inter-

na tantum experientia testatur, verum etiam rationes, ex ipsa finitæ cujusque mentis natura deponitæ probant. Media autem illa, ut infra liberam determinationem manifeste subsistit, cum ad multa fortiter satis inclinemur quibus tamen liberum mentis nostræ consensum denegamus; ita non minus manifestum est, inclinationem perceptioni, quam supponit, aliquid superaddere, mentis nimirum vergentiam quasi quandam & nitum passivum. Mensem vero nostram, ut occupant duo diversa perceptio-
num genera, quorum alterum pro objecto habet verum aut bonum sed languide spectatum, tales perceptiones idearum lucentium titulo non incommodè designantur, alterum vero bonum ita vivide repræsentatum, ut animum simul sensu quodam & gustu quasi bonitatis ad ficiat, quo pertinent ideae ardentes dictæ: Inclinationes nostræ dupli-
cis etiam sunt generis, aliae nimirum frigidæ ex lucentibus tantum ideis natæ, quibus ferimur vel ad affirmandum id, quod aut verum nobis repræsentatur, vel ad negandum id, quod falsum nobis appetet, ubique tamen ita, ut penes mentem nostram sit, liberum consensum inclinationibus istis addere vel denegare; aliae autem patheticæ ardenti-
bus ideis originem suam debentes, quarum impetu ad bo-
num appetendum aut malum fugiendum rapimur, & for-
tius quidem, quam in affirmatione veri aut negatione fal-
si contingit, sed ita tamen, ut adhuc menti libera quæ-
dam facultas, se ipsam ita inclinatam ad æquilibrium qua-
si revocandi suspetat.

S. II.

His præmissis, mentis nostræ libertatem ad consideran-
dam accedimus, visuri quid sit & quousque le extendat. Libertatem igitur existimamus in ipsa mentis activitate positam esse, per quam mens cogitationum suarum ita est

est auctor, ut originem suam, haec non aliunde, quam ex ipsa mente habeant, dum se ipsam ad alterutrum oppositorum agendum nimirum vel non agendum, & hoc vel aliud agendum determinat. Mens raro est indifferens, & quasi in æquilibrio respectu inclinationum suarum, sed quam saepissime in alterutram partem propendet, quoties nimis: vel veri, vel fali, aut boni malique ratio in objecto ipso satis est evidens, vel etiam confusus quidam jucunditatis aut molestiae sensus mentem fortiter satis afficiat, quo temporis momento necessario mens in illam trahitur partem, ad quam præcedens perceptio aut sensatio eandem inclinat: hoc tamen nihil obstat quominus mens, vel cogitationes ab ipsis objectis revocando, & ad alia convertendo inclinationis violentum istum motum sedare possit, adeoque per activitatem suam efficere, ut ad statum illum neutrum redeat, aut etiam contrarias repræsentationes exitando, per eandem illam activitatem, se omnino in contrariam determinare partem, ut adeo licet mens quam saepissime respectu inclinationum suarum non possit non vergere in hanc vel illam partem, nihilo minus libera non desinat esse, intuitu consensus, quem inclinationibus præbere prolibutu, vel denegare potest. Fatendum quidem est, quo fortior nos inclinatio in unam partem quasi rapiat, eo nobis difficultius esse, in alteram nos flectere partem, sed ista tamen difficultas quantacunque fuerit, necessitatem nobis tamen non infert, adeoque nec tollit indifferentiam, pro facultate positiva sumtam, per quam mens utrumque potest, licet non semper æque facile.

§. III.

His observatis in proclivo erit præcipuas tollere difficultates, quibus libertas nostra premi videtur. Erit enim

enim hæc sartæ tectaque, dum modo non contradictonia postulemus. Hoc vero faciunt, quibus non libera videtur mens, quia in malum, qua malum ferti non potest. Cum malum qua malum nihil aliud sit, quam id, quod ex suis omnibus partibus spectatum, ita nobis displicet, ut non habeat, quo se commenderet, profecto si voluntas in id ferri posset, quoisque tale nobis apparet, necesse esset, idem eodem tempore et ex omni parte nobis displaceere & non displicere. Hæc manifesta contradictione prohibet, quo minus quis cupere possit, ut sit infelix. Interim cum singula, quæ ad infelicitatem nostram conferunt, ita sint comparata plerumque, ut speciem jucunditatis aliquam fucatam præbeant, indifferentiam suam satis tueretur voluntas, dum a vera mali ratione, ad ementitam illam boni speciem se convertens, id ipsum jam amplectitur, quod malum in se ignorat esse. Similis contradictione in illa latet questione: an non fieri possit, ut voluntas ultimum in intellectus practici judicium non semper sequatur; sensus questionis hic est: annon mens eo ipso temporis momento, quo statuit aliquid esse volendum, etiam haec ipsum necessario velit? Affirmamus questionem, neque itamen ideo quicquam libertati nostræ concedit. Statuere enim aliquid esse volendum et velle, sunt unum & idem, itaque quod non possumus non velle id, quod eodem tempore judicamus volendum esse, non magis tollit libertatem, quam quod unum idemque, uno eodemque momento non possumus velle & nolle. Sufficit, quod judicium illud, adeoque & velle nostrum mox mutare possumus, ita ut quod modo volendum esse judicavimus adeoque severa volumus, mox mutato judicio nostro, possumus nolle. Fingatur rationem illam, quam plerumque supponit judicium illud & actus volendi, necessitatem aliquam nobis inferre, reclamat conscientia, per quam animadvertisimus posse quemlibet in

in ratione illa acquiescere vel securus. Porro dum dici solet voluntatem non esse indifferentem ad affirmandum vel negandum, nisi ubi obscura quodammodo est veri vel falsi ratio, nec ad quarendum vel fugiendum aliquid, nisi quo tempore bonum a malo non satis discernit, eo autem momento quo verum & bonum, falsum & malum distincte representantur, non posse non in illa ferri, ab his autem refugere, manifestum est inclinationes cum determinationibus hic confundi. Largimur igitur, dum verum menti evidenter sicut sit fieri non posse, quin ad affirmandum mens nostra inclinetur, ut autem se determinet secundum dictam illam inclinationem, & jam actu ipso affirmet, non necesse est, sed in libera ejus potestate sicut. Simili ratione per ideam boni vivide representatam, necesse quidem est mentem inclinari ad bonum amplectendum, ut vero pleno assensu amplectatur non est necesse, contrarium certe quilibet in se experitur, animadvertisit se a genuina posse boni idea, evidenter licet agnita ad fictam quandam boni imaginem revertere, & hanc potius, quam illam sequi, & vicissim quantumvis fortiter per jucundam aliquam speciem afficiatur, nihilominus ab illa se avertere & veriorem boni ideam excitando se in contrariam partem determinare.

§. IV.

Nihil libertati præscientia Divina officit, quæ licet falli nequeat, nullam tamen actionibus nostris infert necessitatem, neque enim illa contingentia, ideo eveniunt, quia DEus prævidit, sed ideo DEus falli nescius, prævidit hæc, quia certo evenient. Ineptum vero est cum scholasticis objicere, quod divina futurorum contingentium præscientia necessario fundamento eareret, nisi fingatur voluntatem humanam a prævia quadam inclinatione,

ne, tanquam ratione determinante determinari. Verum parum pius est iste explicandi modus, qui præscientiam Divinam ex præviis istis rationibus suspendit, adeoque DEum in cognitione sua ab objectis cognoscendis dependentem facit. Non igitur præscientiam Divinam nostræ præscientiæ similem concipere mente debemus, memores in DEo temporis successionem nullo modo admitti posse, sed æternam illam mentem, uno simplicissimo intuitu omnia non futura minus quam præterita & præsentia per se perfectissime cognoscere; adeoque præscientiam divinam non nisi nostro imbecilli concipiendi modo præscientiam esse, cum DEo omnia sint præsentia. Nec magis ad evitandum irrationalem Epicuri casum necesse est inclinationibus nostris vim determinandi affingere, quasi aliquid sine causa fieret, etiamsi singulæ voluntatis nostre determinationes originem suam deberent præcedentibus inclinationibus, tamquam veris suis causis. Ipsa enim mentis activitas unica eademque sufficiens determinationum est causa, inclinationes vero plerumque ut occasions præcedunt, contra quas invitationes per experientiam novimus determinare nos posse.

TANTUM.

